

I

Vrcholky sklaních stěn nad propastí Panenského dolu se v syrově chladném vzduchu podzimního večera nejasně modraly a jejich obrysy se ztrácely. Obloha za nimi jako by zteplala plameny a tam, kde zapadalo slunce, měla krvavý nádech. Na vrcholu nejzazší skály stál medvěd, tmavý jako hora pod ním, a věřil dolů k otevřenému kraji pod kopci, kde se nad jezírky a koryty potoků převalovala mlha.

Medvěd měl hranatou, ostře řezanou hlavu a dlouhý, hubený krk s prořídou, zježenou čupřinou. Stávalo se mu za posledních podzimů, že se dostal velmi pozdě k zimnímu spánku. Nic nepomáhalo, ať ukořistil a žral sebevíc. Bezpečná, sytě ospalá tíha, kterou v dřívějších letech s podzimem cítil v těle, se nyní otálela dostavit. Letos to bylo nadobro k zbláznění. Také mu kdesi v těle hlodala bolest a maso mu již nechutnalo, jako chutnávalo. Zvířata, jež zabil, zůstávala z největší části ležet, zhltal jen teplou krev, zpola ještě živé srdce a jinou lehkou potravu a byl sytý.

Nedokázal už ani pronásledovat losy po lesích. Tělo se mu rychle unavilo a ztuhlo a také zle hryzala bolest hluboko uvnitř. Asi je to památka na to, jak tehdy na severu v lesích u Medvědího dolu člověk způsobil, že třeskla hrozná dunivá rána a zasekla se mu do boku, až mu z něho crčela krev; ještě dlouho potom ho tam bolelo a hryzalo. – Ale když už nedokáže pronásledovat losy, roztrhá alespoň spoustu ovcí a krav.

Letos na podzim lidé přestěhovali dobytek domů velmi brzy. Musí se proto odvažovat za večerní tmy až ke stavením a vyrazit dveře chléva, aby si sehnal krev a jídlo. Lidé se za ním pak ženou s křikem a povykem, ale ukroutil jednomu z nich pracku, že zůstal na místě ležet, a od té doby ho už nepronásledují.

Tady dole v otevřeném kraji jsou lidé i psi jiní než v lesích na severu kolem Medvědího dolu, kde řádil za mladých let. Tam na severu měli psy, kteří na tebe doráželi a zuřivě štěkali a chňapali po tobě, takže jsi byl celý vyděšený; zato lidé tam nekřičeli a nepovykovali, přiblížili se tiše, žes je nezpозoroval, dokud nebyli až u tebe, a pak třeskla rána, že ti to projelo celým tělem a ještě dlouho potom jsi cítil zlou bolest. Tady dole v kraji, tady se psi drží ustrašeně za lidmi a zůstává jen při povyku a netřeskně žádná rána. – Medvěd proto chtěl raději zůstat tam a večer, až zmizí světla, zajít si někam do chléva.

Stál dlouho toporně černý proti obloze, která stále víc temněla v krev a noc. Hlavu měl ostře řezanou a dlouhý krk se zježenou čupřinou natahoval dolů do kraje – tělo měl mohutné, ale malátné, a pod kožichem se mu ostře rýsovala žebra.

Starý medvěd – medvěd zabiják.

Právě toho večera se dostavil houf mužských z kraje pod lesy na faru. Tamější farář, pan Diderich, byl důstojným otcem celého kraje, kdykoli plukovník z Borglandu odjel; a právě teď nebyl doma.

Pan Diderich byl v kraji nováčkem, ale už ukázal, jaký je chlapík. Poradil si s nemocemi lidí i dobytka, a pokud šlo o duchovní blaho jeho obce, měl mocný dar výmluvností. Jistě si bude vědět rady s medvědem i všemožným neštěstím.

Mnozí viděli v zabarvení dnešní večerní oblohy výstrahu: věštilo krev a neštěstí. Kdosi prohlásil, že viděl na obloze krvavý meč, a ostatní teď tvrdili, že jej také viděli.

Seděli ve farářově pokoji a přetřásali nynější zlé časy.

Ten zabiják jim trhá ovce a pobíjí krávy. Vzali letos na podzim dobytek domů daleko dříve než obvykle; ale stalo se něco neslýchaného – dveře chlévů jim ten zabiják vyrazil a roztříštil na třísky, krávu zabil a ostatní dobytek k smrti vyděsil, takže se k němu nemohli vůbec přiblížit. Petr Velt, skoták z Björklandu, dostal od toho netvora ránu pod ucho

a od té doby leží v bezvědomí. To není jen obyčejný medvěd! Je to dravec, jakému rovného dosud nikdo neviděl – je mohutný a vychrtlý a hranatý – se zelenýma, svítícíma očima – a na jednom boku má světlou srst. Všimli si toho: tohle není medvěd z tohoto světa.

A tak teď čekali ve farářově pokoji.

Pan Diderich je nechával čekat. Dobře tušil, co chtějí, a chtěl si proto vše dobře promyslet, aby mohl pak jednat, jak se na něho sluší. V pokoji se nakonec rozhostilo ticho. Dívali se po sobě bledí a bezradní. Jedni mysleli na ten krvavý meč na nebi a na neštěstí, která ohlašuje, druzí možná mysleli na zpáteční cestu domů již potmě – co když je ten dravec přepadne! A jiní žehrali na hospodáře z Björklandu, který je přiměl, aby se sem teď večer vypravili. A všem kroužilo hlavou, že možná právě v tu chvíli se vedral ten netvor do jejich chléva a sráží dobytek k zemi.

Proč sem vlastně přišli? Co jim může v tomhle kdo pomoci? Farář se minulou neděli modlil z kazatelny, aby je Bůh ochránil před tresty a netvory. Jeho hlas burácel kostelem jako hromobití – ale o dva dny později vedral se ten zabiják do chléva na Björklandu.

Co v tom může i sám farář udělat?

Nedávno se vypravili na medvěda s ručnicemi a se psy; zatáhli kruh, ale jejich psi byli k smrti vyděšeni a jejich ručnice zrezivělé, a když se medvěd ukázal, vůbec nikdo se nezmoohl na výstřel. Je to hanba, ale za hrozného křiku vzali nohy na ramena, když viděli, jak se Petr Velt po pohlazení medvědovou tlapou poroučí na zem. Kdyby jen byl borglandský plukovník doma! Je to přece udatný válečník; ale možná že ani on by s takovým netvorem nechtěl nic mít.

Mnozí mínili, že to není jen tak rozdat si to s někým, kdo vůbec není z tohoto světa.

A pak přišel pan Diderich.

Všichni uctivě povstali a björklandský hospodář musel vyrukovat s tím, co měl na srdci.

Farář je vyzval, aby usedli. Sám zůstal stát a hovořil k nim

slovy božími o trestu a metle boží a o zbožném odevzdání se tomu, co je neodvratné. Poslední zbytky odvahy teď u většiny vyprchaly při pomýšlení na vše, co je může potkat za tmy cestou domů.

Jedině lakotný björklandský hospodář byl po farářově promluvě ještě mocen slov hodných muže. Dožadoval se pomsty na tom netvoru za ovce a za pěknou jalovičku, co mu v stání poničil – jediný on byl schopen myšlenky, na kterou by nikdo nepřipadl. Odkášlal si a sklonil tvář tak hluboko, jak jen mohl, protože věděl, jaký dojem jeho návrh vzbudí – ale když pánbůh zklamal, nebylo jiné rady. Bylo by třeba zkusit, zda ďábel a jeho pomocníci tu na zemi nedokáží vykonat to, co jiní nejsou s to.

Znovu si odkášlal – a vypravil sípavě ze sebe, že když není jiné rady, měli by se poptat na severu v Björndale, jestli by jim nemohl přijít na pomoc někdo odtamtud.

Někteří z přítomných zdvihli hlavy a pokoušeli se vypadat pohoršeně; jiní se skrčili celí do sebe, jako by se neodvažovali podívat druhým do očí. Ta chvíle doléhala drtivě těžce na strnulé šíje mužů z dolního kraje. Oni, kteří jsou ve všem o tolik lepší a zdatnější než ti cikáni tam ze severu, z Björndalu, měli by vzkázat té špinavé chásce a doprošovat se o jejich pomoc!

Avšak když byla ta slova vyřčena, přece jen jako by se všem lehčeji dýchalo. Když teď byla ta slova venku, měli už nejhorší za sebou. Nikdo se neodvážil proti tomu ozvat.

Ale kdo tam má jet?

Nešlo poslat tam třeba čeledína nebo někoho podobného, protože ta cháska nosí nos až běda vysoko; to člověk dobře vidí, když jedou kolem tebe po cestě nebo když se jednou za drahný čas ukáží u kostela.

Mezi otevřeným selským krajem pod horami a björndalskými lesními lázy se táhl temný zalesněný hřeben, který je odděloval a vzájemně před sebou uzavíral – lesnatý hřeben, kam se žádná bohobojná duše z kraje, co lidská paměť sahá, neodvážila vůbec vkročit. Cesta do björndalských lázů, do

Medvědího dolu, vedla právě tímto lesem – a jak to může vypadat za ním? Dá se čekat, že jsou tam další, a ještě hlubší lesy: možná tam cestou potkáš i medvěda! A tamější lidé – jsou nafoukaní a na slovo skoupí, když přijdou dolů do kraje – a když by teď člověk přišel k nim, tam, co oni bydlí, možná budou ještě strašnější než medvěd sám. Lidé dole v kraji hovořili už po řadu generací o lidech z lesních lázů tak odmítavě a zle, že teď byli vystrašeni vlastními řeči.

Nikomu ani na mysl nepřišlo, že by tam snad měl jet on. A nikdo se také neodvažoval někoho jmenovat. Ale – někdo tam musí!

Pan Diderich se nyní projevil jako opravdový otec jejich obce. Byl ochoten tam hned nazítří zajet, doveze-li ho někdo. Dopadlo to tak, že měl jet ten, kdo to navrhl první. Björklandský hospodář musel tedy projevit ochotu.

Kraj pod horami byl již od pradávných dob obděláván a lidé tam žili na selských usedlostech.

Lesy tam byly na východě i na západě zatlačovány stále dál. Nejprve se do nich zakously ohrady pro dobytek, pak rozlehlé pastviny, a za nimi se valily široširé louky. Jen při korytech potoků a podél plotů oddělujících pozemky jednotlivých usedlostí směly i teď růst listnaté stromy jako připomínka toho, že tam kdysi vládl les.

Avšak les, opravdový, hluboký, zpívající les – ten člověk mohl zahlédnout na východě a na západě jen v dálce za všemi těmi lukami. Lesíky, které měly selské usedlosti na obvodě svých pozemků, sloužily pouze pro jejich domácí potřebu, pro kousek toho dřeva, když potřebovaly nový trám, a pak na palivo.

Za starých časů neměly lesy tak daleko od mořského pobřeží žádnou cenu. V krajích pod nimi žili sedláci, kteří měli pole a louky a dobytek ve stání; nezabývali se dřevorubectvím ani lovem ani podobným cikáněním. A tak se obdělávaný kraj šířil na východě a na západě na úkor lesů a na jihu přecházela jedna rozptýlená vesnice v druhou.

Ale je ještě jedna světová strana – jmenuje se sever. Na sever od obděláného kraje směl les zůstat stát, jako tam stál odedávna. Temný a mohutný zpíval po horských hřebenech a svazích donedohledna na sever svou starou píseň: Skrýval v sobě skřítky a obry a lesní žínky, troy a huldry a všemožné čáry. Lidé z kraje používali severní lesy jako strašáka na děti. Jaký tedy div, že děti rostly ve víře, že tam číhá všechno zlo světa. Na té hrůze z lesů bylo něco pravdy. Když medvěd táhl krajem na své krvavé pouti, přicházel ze severu, z lesů. Když smečky vlků zaplavily všechny cesty, jako tomu bývalo za dřívějších dob, přitáhly tam ze severu, z lesů a hor. Když orel plul nad ohradami a loupil ovce a jiný drobný dobytek, přinesl ho vítr od severu. Když jestřáb nenasytně řádl mezi houfem slepic – přiletěl ze severu. Když se připlížila liška ukrást nejučtější husu, vedla stopa k severu. Když na podzim a v zimě svištěla krajem po cestách a nahých lukách ledově studená vichřice, nejhůř bylo, když se jí říkalo severák. Všechno zlé přicházelo ze severu – z lesů.

Avšak lidé jsou různého založení. Ti z kraje neměli odvahu pouštět se do lesů na severu, a jiní tam přesto žili: člověk prostě pronikne všude. Možná tam přišli ze severu, možná ze západu nebo z východu; v kraji to nikdo nevěděl a nevěděl ani, kdy se tam usadili. Muselo to být před mnoha a mnoha lidskými věky. A jak čas ubíhal, vznikla tam na horském svahu roztroušená vesnička – nevelký láz. Tamější lidé se začali objevovat na cestě vedoucí napříč dolním krajem. Ale lidé z lesů a lidé z kraje se přesto nesblížili. Nikdy spolu nehovořili. Když lidé z dolního kraje potkali někoho z lázů, nesli se nafoukaně kolem něj – byla to pro ně chátra a pomalu cikáni, a neradi se s nimi potkali za večera.

S lety si ovšem musel kraj zvyknout, že lidé ze severu se objevují na jeho cestách stále častěji. Za starých časů prý měli vlastní cestu do kraje skrze lesy na západě, ale později ji zatlačilo lepší spojení k jihu. Tudy pak vozili své kůže i jiné zboží, které zřejmě prodávali kdesi na jihu. Stávalo se,

že leccos prodali a zas nakoupili v okrajových vesnicích, ale nikdy ve své nejbližší, v onom otevřeném selském kraji hned pod lesy. Za všechno řádně platili a nikomu neublížili. Byli mezi nimi statní a krásně urostlí lidé, takže většinou o hlavu převyšovali své sousedy. Právě to možná přispívalo k nevraživosti sousedů vůči nim.

Tím, jak lidé z lázů přicházeli do blízkosti lidí z kraje, proniklo tam i leccos o jejich životě. Ale i když je v kraji už nepovažovali docela za cikány, přece jen se na ně stále dívali skrz prsty. Byli to prostě lidé z lesních lázů, a v kraji proto měli o nich nevalné mínění, jako o těch jejich lesích. Povídalo se, že vlastně ani nejsou pořádní křesťané, a přičítali se jim všelijaké čáry, divokost a rvaní.

II

Nazítří po sešlosti na faře klusal po cestě kolem Borglandu kůň s bryčkou, ve které seděli dva mužští. Zahnuli na severozápad kolem ohavné rokle Panenského dolu, pod černé strmé skály nad ní a pak do zalesněného horského hřebenu, který uzavíral björndalské lázy od světa.

Björklandský hospodář se celou noc zle trápil a litoval a doufal, že si to farář ještě rozmyslí. Na faru však došel časně ráno vzkaz z Bö, usedlosti dále k východu, že u nich v noci zase řádil medvěd. Faráře to velmi pohněvalo a naléhal, aby se vydali na cestu, jak jen bude kůň připraven. Farář byl v kraji nováček, a i když už byl dobře zpraven o tom, co se povídá o björndalských lázech a jejich obyvatelích, strach z nich nezapustil u něho dosud tak hluboké kořeny jako u domorodých lidí. Ale teď za jízdy nepronesli s björklandským hospodářem jediné slovo a oba se přikrčili, když přijeli pod skalní stěny u hluboké rokle Panenského dolu.

V její propasti se prý zdržují nebezpečné žínky, lákající k sobě kolemjdoucí, a za tmavých večerů stoupají odtamtud zvuky, jako by tam někdo hrál na loutnu a zpíval. Lidi, kte-